

BESLUT

Datum

2012-06-04

Dnr

3417-12-31

Aktbilaga

5

IFRÅGASATT BROTT MOT REPRESSALIEFÖRBUDET

Justitiekanslerns beslut

Justitiekanslern inleder inte förundersökning men gör vissa uttalanden i saken.

Ärendet

Rådmannen Thore Brolin har på uppdrag av Domstolsverket arbetat med att avgöra äldre mål vid olika tingsrätter, bl.a. Göteborgs tingsrätt. I januari 2012 uttalade sig Thore Brolin i ett inslag i Sveriges Radio P4 Göteborg om uppdraget och om situationen vid Göteborgs tingsrätt.

Enligt en anmälan som inkommit hit har lagmannen vid Göteborgs tingsrätt, Stefan Strömberg, samma dag skickat ett e-postmeddelande av följande lydelse till Thore Brolin, samtliga domare vid Göteborgs tingsrätt och generaldirektören för Domstolsverket, Barbro Thorblad.

Hej Thore

I morse uttalade Du Dig om tingsrätten i ett inslag i lokalradion. Uttalandena återgavs i på Göteborgspostens hemsida kort därefter. Jag vill till en början säga att Du är i Din fulla frihet att hysa vilka åsikter Du vill om Göteborgs tingsrätt och dem som arbetar här och självfallet har Du rätten att uttala dessa åsikter i Radio eller annat media.

Men vad Du säger ger mig anledning till följande kommentarer.

Den bild som den som lyssnat eller läst Dina uttalanden får av tingsrätten, dess domare och dess övriga personal är osaklig och uppfattas säkert av många som kränkande. I Din beskrivning av resultatet av Ditt arbete berör Du inte alls att många av de gamla målen inte går att åtgärda och därför fortfarande finns kvar. Inte heller berör Du att en del av resultatet har förutsatt medverkan av domare och annan personal vid tingsrätten. Utan att gå in på enskildheter så vet Du lika väl som jag att den mycket värdefulla insats som Du och Urban gör på tingsrätten ändå bara är en del av ett mycket omfattande arbete som bedrivs på tingsrätten och som inte minst består i en betydande ansträngning av all personal. Jag uppskattar de idéer och uppslag som Du lämnat om förbättringar men de är på inget sätt originella och många på tingsrätten arbetar på det sättet eller förespråkar sådana lösningar utan att kanske göra det ett på så outrerat sätt som Du. Under alla omständigheter så måste en utveckling av arbetsformer ske med delaktighet av alla dem som berörs. Det förutsätter dialog och respekt. Att sedan diskussionen mår bra av att radikala idéer förs fram är en annan sak.

Om jag vore i Dina kläder så skulle jag be personalen på tingsrätten om ursäkt. De har alla arbetat hårt för att avgöra mål – 2011 avgjorde tingsrätten ca 1100 mål mer än som

kom in – och för att utveckla arbetsformerna och de har en betydande arbetsbörda framför sig.

Till detta vill jag lägga att jag nås av envisa rykten om att Du på de utbildningar som Du medverkar i på Domstolsakademien uttalar Dig nedvärderande om tingsrätten och dess sätt att arbeta. Det ska Du sluta med!

Anmälaren har ifrågasatt om inte lagmannens e-postmeddelande kränker Thore Brolins meddelarfrihet.

Justitiekanslern har via Sveriges radios webbsida tagit del av ett inslag som sändes den 11 januari 2012 i P4 Göteborg i vilket Thore Brolin gör vissa uttalanden samt en artikel med rubriken ”Extra jurister kapar gamla köer” som samma dag publicerats på Göteborgs-Postens webbsida.

Justitiekanslerns bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Sedan den 1 januari 2011 är i 2 kap. 4 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) uttryckligen stadgat att en myndighet eller ett allmänt organ inte får ingripa mot någon för att han eller hon i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har brukat sin yttrandefrihet eller medverkat till ett sådant bruk. Uppsåtligt ingripande i strid med bestämmelsen är numera också straffsanktionerat direkt genom bestämmelsen i 2 kap. 5 § tredje stycket YGL. Till ansvar för uppsåtligt ingripande i strid med 2 kap. 4 § tredje stycket YGL döms, enligt 2 kap. 5 § tredje stycket YGL, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd. De åtgärder som faller utanför den angivna bestämmelsen är följaktligen straffria.

Om en repressalieåtgärd är av annat slag än vad som nyss sagts kan den – liksom tidigare – föranleda kritik från Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern inom ramen för dessa tillsynsorgans s.k. erinringspraxis.

Repressalieförbudet anses innefatta att varje åtgärd som medför negativa konsekvenser för en offentligt anställd person och som grundar sig på dennes medverkan i ett grundlagsskyddat medium i princip är otillåten. Myndigheter och chefer hos myndigheter får således inte vidta några för en enskild negativa tjänsteåtgärder på grund av den enskildes bruk av yttrande- eller meddelarfriheten (se t.ex. JO 1975/76 s. 314 och 1987/88 s. 193 samt SOU 1990:12 s. 63).

Förbudet förutsätter för sin tillämpning i princip att det finns någon form av lydnads- eller beroendeförhållande mellan meddelaren och företrädaren för myndigheten eller det allmänna. I typfallet rör det sig om en person med överordnad tjänsteställning som tillrättavisar en underordnad, alltså någon med en reell möjlighet att utsätta den andre för någon form av negativa verkningar.

Utgör det inträffade en överträdelse av repressalieförbudet?

Uttalanden i ett inslag i Sveriges Radio

Jag konstaterar inledningsvis att de uttalanden som Thore Brolin gör i det aktuella radioinslaget omfattas av regleringen i YGL. Att Stefan Strömberg kommenterat Thore Brolins uttalanden i ett e-postmeddelande är emellertid inte något som kan föranleda straffrättsligt ansvar. Förundersökning ska alltså inte inledas.

Frågan är då om det inträffade bör betecknas som en icke straffsanktionerad överträdelse av repressalieförbudet. Av betydelse är därvid det yrkesmässiga förhållandet mellan Stefan Strömberg och Thore Brolin samt frågan om e-postmeddelandet i sig kan anses vara en repressalie.

Thore Brolin är inte anställd av Göteborgs tingsrätt och det arbete han utfört på uppdrag av Domstolsverket har omfattat även andra tingsrätter än Göteborgs tingsrätt. Stefan Strömberg måste emellertid – i sin egenskap av lagman och chef för verksamheten vid Göteborgs tingsrätt – anses inta en sådan överordnad roll i förhållande till Thore Brolin när denne utför arbete med Göteborgs tingsrätts mål som gör att en tillämpning av repressalieförbudet kan aktualiseras i detta fall.

Stefan Strömberg betonar inledningsvis i e-postmeddelandet Thore Brolins rätt till åsiktsfrihet och rätt att uttala sina åsikter i media och uttrycker där efter att han inte delar den bild av verksamheten vid tingsrätten som Thore Brolins uttalanden enligt hans uppfattning förmedlar. Det huvudsakliga syftet med e-postmeddelandet uppfattar jag vara att framhålla att den bild som Thore Brolin förmedlat av tingsrätten i media enligt Stefan Strömberg inte varit fullständig och att lämna sitt stöd till den ordinarie personalen vid tingsrätten. Det finns inte något hinder mot att kontakta den som har uttalat sig i media eller att inför andra framföra synpunkter på vad någon annan har uttalat i media. Det har alltså stått Stefan Strömberg, liksom var och en, fritt att diskutera och bemöta vad Thore Brolin har uttalat i radio om han ansåg att dessa uppgifter var felaktiga. Stefan Strömberg kan därför inte anses ha agerat i strid med yttrandefrihetsrättsliga regler vare sig genom att i brev till Thore Brolin framföra sina synpunkter på dennes uttalanden eller genom att sprida sitt e-postmeddelande till andra.

Med detta sagt finns det emellertid anledning att framhålla vikten av att den som företräder en myndighet eller ett allmänt organ särskilt beaktar meddelarfrihetens stora betydelse som ett värn för yttrande- och informationsfriheten i vårt samhälle. Även om syftet med e-postmeddelandet inte varit att ingripa mot Thore Brolin på grund av vad denne uttalat i media kan man inte bortse från att en chefs uttalanden av det här slaget kan uppfattas som dennes missnöje med att personalen uttalar sig om myndigheten offentligt. De kan också ge ett intryck av att chefen allmänt sett har en negativ inställning till att de anställda utnyttjar sin grundlagsfästa meddelarfrihet, i varje fall då myndigheten riskerar att bli föremål för kritik. En offentligt anställdas lojalitetsplikt anses inte innefatta en skyldighet att avstå från att kritisera sin

arbetsgivare, men för de anställda kan chefens kritik av kritikern få till följd att de i fortsättningen avstår från att vända sig till medierna av rädsla för att dra på sig ledningens missnöje.

Stefan Strömbergs kritik mot Thore Brolins uttalanden i radioinslaget och hans uppmaning till Thore Brolin att be tingsrättens personal om ursäkt kan enligt min mening med ett sådant perspektiv framstå som mindre väl övervägd.

Uttalanden vid utbildningar inom Domstolsakademien

De uttalanden som Thore Brolin kan ha gjort vid utbildningar inom Domstolsakademien har inte gjorts till eller i något medium som omfattas av regleringen i tryckfrihetsförordningen (TF) eller YGL. Dessa lagars bestämmelser om repressalieförbud och straff för överträdelser av reglerna är alltså inte tillämpliga i ärendet. Var och en är emellertid gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet enligt 2 kap. 1 § regeringsformen (RF). Denna den enskildes frihet kan inte inskränkas annat än under vissa särskilt angivna förutsättningar och då i enlighet med av riksdagen stiftad lag. Bestämmelsen i 2 kap. 1 § RF innebär att motsvarande grundsyn som i TF och YGL måste anläggas då den enskilde gjort bruk av sin yttrandefrihet i andra former än de som upptas i TF eller YGL. Det finns alltså också inom RF:s ram ett skydd mot repressalieåtgärder även när TF eller YGL inte kan tillämpas (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 2010/11 s. 605).

Det är i ärendet inte utrett vad Thore Brolin närmare har uttalat vid utbildningar på Domstolsakademien, eller om han ens gjort några uttalanden om Göteborgs tingsrätt över huvud taget. I Stefan Strömbergs e-postmeddelande sägs dock att det skulle ha förekommit nedvärderande uttalanden om tingsrätten och dess sätt att arbeta. De uttalanden som det kan ha varit fråga om har alltså inte innefattat några sekretessbelagda uppgifter. När det gäller den typen av uppgifter är utrymmet för att kritisera en anställd som offentligt uttalat sina åsikter mycket begränsat.

Mot den angivna bakgrunden måste Stefan Strömberg genom sin uppmaning till Thore Brolin att sluta med att uttala sig nedvärderande om tingsrätten och dess sätt att arbeta enligt min mening anses ha gått över gränsen för vad som är lämpligt med hänsyn till grunderna för den yttrandefrihetsrättsliga regleringen.

Med dessa uttalanden avslutas ärendet.

Anna Skarhed

Karin Annikas Persson

Exp. till

Anmälaren

Lagmannen Stefan Strömberg
Göteborgs tingsrätt
404 83 GÖTEBORG